

Taktaharkányban

nem maradt vetetlen föld 1945 tavaszán*

1945. január 8-án két szovjet trén-szeker állt meg a taktaharkányi katolikus parókia előtt — a mai Attila utca sarkánál —, az egyikről 24 évesen én szálltam le, miután 1944. november 15-én a hátravont katonai egységtől szabadságra jöttem, kis kerülő után hazaértem. A községben a felszabaduláskor — 1944. november 16-án — csak kisebb harcok voltak, mivel a kevés magyar és jelentősebb német csapatok korábban visszavonultak. Előtte azonban több belövés érte a falut; több ház leégett, romba dőlt, néhány polgár megsebesült, meghalt. A németek felrobantották a Taktaharkány felé vivő Takta-hidat, felszedték a vasutat, tönkretették az utakat, sok jószágot, élelmiszert elhurcoltak. Több család és levente elhagyta a községet. A református templom felrobbantását is egy bátor magyar ezredorvos hiúsította meg.

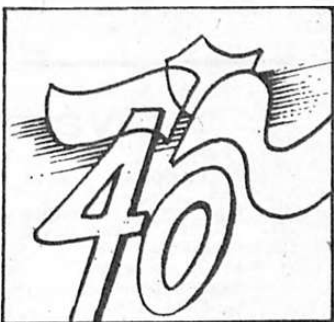
Román és szovjet katonák szabadították fel a falut. Első gondjuk volt a híd, a vasút megépítése saját utánpótlásuk biztosítására, s a romok eltakarítása. Karácsony után tovább mentek e csapatok, s itt egy szovjet főhadnagy képviselte néhány katonával a hadsereget, irányításukkal indult meg a közigazgatás gépezete, a normális élet. Fontos feladat volt az ösről elmaradt betakarítás megkezdése. Abban az időben és helyzetben a romok eltakarításában, az elesett hősök elhantolásában, az újjáépítésben, mezőgazdasági munkákban, a harcolók élelmiszer és egyéb utánpótlás szállításában kötelesen kellett részt vennie mindenkinek.

Ezekről szeretnék — főleg az élet újraindításáról — megemlékezni.

A felszabadítókat a községi bíró — Csáki Dániel — fogadta, aki első világháborús fogsága jóvoltából tudott oroszul, s tisztviselésben meg is hagyta. Munkájában Hortsin János segítette. Az előjáróság szálláshelye a „Hangya” Szövetkezet üres kocsma helyisége volt; a „pollicajok” innen irányították munkára az embereket.

A Taktaharkány felé vezető úton a híd felépítése volt az első feladat, mindjárt a csatahajó elmúltával. Katonák irányítása és felügyelete mellett a „Kiserdő”-ből termelték ki a szükséges fát, de a villanyhálózat oszlopait, elhagyott épületek faanyagát is felhasználták erre a célra. Közvetlenül a front után az utak sártalanításánál is közreműködött a község lakossága lapáttal, kapával, hogy azt járhatóvá tegyék, elsősorban az átvonuló utánpótlás egységei számára. A „felszántott” vasúti pályatest egyik sínparját is megépítették Taktaharkánytól Tiszalúcig, a hadiszállítás biztosítására. A németek „gondoskodtak” a vasút megbénításáról is. (Varga J., Lajcsák M., Kiss K. stb.)

A harcok elmúltával egyre jobban szükséges volt az abbahagyott mezőgazdasági munkák befejezése. Ez is a szovjet községparancsnok kezdeményezésére és segítségével ment végbe. A község minden mozogni bíró lakosa — férfi, nő, fiatal, idős — köteles volt részt venni a földbe fagyott cukorrépa kiadásában, tisztításában, pakolásában, ugyancsak a helyenként jégbefagyott kukorica törésében, volt tulajdonosára való tekintet nélkül. A kiszedett cukorrépát a szovjet katonai járművek szállították be a már működőképpé tett Szerencsi Cukorgyárba, ahol finomítás nélküli eljárással készítették belőle cukrot, s hozták forgalomba. Milyen jó volt ak-

kor ez a sárga, melaszos cukor is!

A szovjet hadsereg nemcsak ekkor, de később is, a föld birtokba vétele után, szántásra, vetésre, szállításra rendszeresen adott járművet a lakosság részére, amikor azt az előjáróság kérte.

1945 január közepén újra dolgozott a közigazgatás hivatali apparátusa is: Toldi M. főjegyző és munkatársai helyükön maradtak. A község házában tavasszal már működött az anyakönyvvezető, intézték a közellátást, nyilvántartásokat. Én magam a népmozgalmi nyilvántartási teendőket végeztem, s szabad mozgást biztosító igazolvánnyal láttak el március 20-án. Majd 1945. április 11-től május 24-ig az új, demokratikus hadseregben szolgáltam orosz—magyar nyelvű igazolvánnyal. Más az élelmiszerjegyeket kezelte, ismét más a háborús károkat vette számba, vagy intézte a lakosság ügyes-bajos dolgait. A posta is működött hamarosan Nagy J. vezetésével, s a ma is élő dr. Kolozsi S. körorvos sem mozgott ki a faluból: lelkiismeretesen látta el a betegeket, a polgári sebesülteket. Együtt maradt a néppel mindkét egyház lelkésze is.

Legjelentősebb folyamatnak azonban a politikai élet megindulásával a földosztást tartom. A kommunista párt 1945. március 24-én alakult meg diósgyőri munkások biztatásával és szervezésével. Titkára Erdei B. volt gyári munkás lett, s később ö vetette át a községi bírói tisztelet is. Megalakult a többi politikai párt: a Független Kisgazda Párt, Szociáldemokrata Párt, Nemzeti Parasztpárt helyi szervezetei, majd a Nemzeti Bizottság, melynek elnöke Jakab Antal református kántortartó lett. Úgy az újjáépítésben, mint a politikai életben részt vettek a nők is (Szatmári E., Czágány S.-né, Szatmári D.-né), áldozatos munkával, a szűkös és szegényes nyersanyagból ételt készítettek családjuknak, a községnek, a szovjet katonáknak is.

A község lakossága részint kisparszt, nagyjából napi szántásos és uradalmi cseléd volt, a falut uraló báró Harkányi család 3254 kh-as és a Magyar Vallásalap 1000 kh-as birtokán. Nagy volt a földéhség, s így már 1945 február—márciusában megalkult a Községi Földigénylő Bizottság, melyet az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. március 15-én kelt 600/1945. M. E. sz. rendelete minősített cselekvő intézmény-

nyé. Elnöke: Erdei Barna, tagjai: Piszkor L., Drahos J., Farkas Lajos, Németh I., Kupai B., Pálkás M., Novák J., Farkas P., Homoróczy F., Madarasi Z. Választott megbízottai volt nap-számok, cselédek, uradalmi iparosok, a politikai pártok képviselői voltak. Csáládról családra járva, vagy jelentkezés folytán összeírták a földigénylőket, a szükséges adatokat feljegyezték, a névsort alaposan áttanulmányozva, sok álmatlan éjszaka után igyekeztek az igényjogosultságot mielőbb elbírálni, a földet kimérni, hogy talpalatnyi föld se maradjon megműveletlen.

Majd előkerültek az ölek, mérőláncok, karók, kisbalták, s felosztottak 4500 kh-nyi szántóföldet, a nagybirtokok teljes egészét, körülbelül 200 kisparszt, 250 nap-számok, cseléd és iparos családnak, az esetleges meglévő néhány hold földjük és eltartott családtagjaik számának arányában. Természetesen tartalékokat is földet, elsősorban házhelyeknek, hadifogásból ezután hazatérő, s jelentkező igénylőknek, de gondoltak egy majdani földmivesszövetkezet alapítására is, ami később Jajhalmán meg is történt.

Minden jogos igényt ki-
elégítették, s lehetőleg ta-
nyai lakásához közel eső tá-
blából; Jajhalmán, Bazsipsu-
tán, Dohánymajorban, Róna-
háton, községbelieknek pe-
dig a községhez közelebb eső
területekből.

Az ősszel bevetett és ki-
kelt kalászt, a lóhere és
lucerna területeket is ará-
nyosan osztották ki, így is
biztosítandó az egyes csalá-
dok, főleg a cselédek folyó
évi élelmiszer-, vetőmag- és
takarmányellátását.

Dolgozott mindenki. Az egy
jósággal rendelkezők lehe-
tőség szerint összefogtak
párba. A fogattal rendelke-
zők az azzal nem bírótakat
kézierő ellenében segítettek
kölcsönösen. A hiányzó sze-
kereket, eke-, vetőgép-alkat-
részeket pótolták, ahonnan
tudták. A cselédek a volt
gazdaság eszközeit osztották
fel maguk között. Özvegye-
ket, árvákat támogatták. Tudni kell azonban azt is,
hogy rendkívül kevés volt
az igavonó jószág, ló és te-
hén, sokan csak egy biciklit
foghattak szekerük, ekéjük,
boronájuk elé, vagy magu-
kat is igába vonták. (Özv.
Hajnal A.-né.)

Az összefogásnak, lelkesé-
desnek, élni akarásnak meg
is lett az eredménye. A föl-
deket maradék nélkül fel-
szántották, bevetették. A hi-
ányzó vetőmagot szovjet és
magyar hatósági segítséggel
közraktárakból pótolták. Nem
is adtak vissza egy öl
földet sem, sőt a báró örö-
köseinek képviselőjét, aki az
egyébeként megtartható terü-
letet kérte volna vissza, el-
kergették Jajhalmáról.

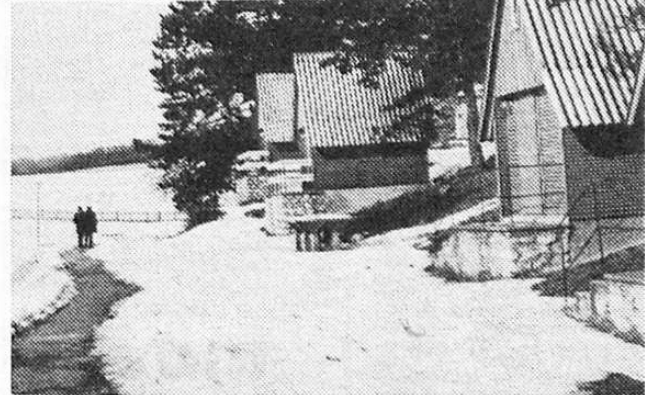
Felédhetetlen ünnep volt
az, amikor a 2—10 kh-as
parcellákban kiosztott föl-
dekről 650 igénylőnek átad-
ták az 1945. május 8-án ki-
állított díszes „Birtoklevel”-
et, majd később, már 1947.
szeptember 16-án kelt telek-
könyvi „Végzés”-t is.

Juhász Károly

* Lapunkban az elmúlt év
augusztusában pályázatot hirdet-
tünk „A magyar újjászülés első
napja” címmel. A fenti írás
a pályázatra érkezett.

Mint hírül adtuk, ha-
zánk egyik sajátos szépsé-
gü, évente százszázalékos
látogatott területe, Aggte-
lek környéke nemzeti park
lett. Ez a környék az
ugyancsak hangulatos Jós-
vafővel, a Tengerszemmel,
azon egész karsztvidékkel,
annak élővilágával, termé-
szeti képződményeivel
együtt eddig is védelmet
élvezett, hiszen tájvédelmi
körzetként tartották nyil-
ván. Öröndöses viszont,
hogy ez évtől kezdve nem-
csak megyénk, hanem ha-
zánk egyik büszkesége, tá-
voli országokban ismert
híressége még fokozottabb
védelmet kap.

Aggtelek—Jósvafőnek, az
egész tájegységnek haszno-
sítására, értékeinek foko-
zottabb feltárására, közze-

tételére már számos el-
képzelés született meg, re-
mélhető, hogy ezek az el-

képzelések, érdekes tervek
majd fokozatosan meg is
valósulnak. Felveleink: ké-
pek a téli Aggtelekről.
(pt.)

Encs és környezete

Parlamentek után

Milyen érdeklődést vál-
tottak ki a fiatalok köré-
ben az ifjúsági parlamen-
tek? Mely témák szerepel-
tek leggyakrabban az össze-
jöveteleken és egyáltalán
milyen következtetéseket von-
hatók le az elhangzottak
után? Ezt vizsgálhatták a
közelműltban az Encs vá-
rosi KISZ-bizottság tagjai
azon a tanácskozáson, ame-
lyen számot adtak az 1984.
évi ifjúsági parlamentek ta-
pasztalatairól.

Az elmúlt esztendő már-
ciusa és decembere között
harminchárom gazdasági
egységben és két intézmény-
ben rendeztek ifjúsági parla-
mentet, amelyekre az elő-
készületeket időben meg-
kezdtek. A KISZ-alapszerve-
zetek alapvető feladata e té-
ren a mozgósítás volt, amely
az utólagos számítások sze-
rint nem túl jól sikerült —
néhány kivételtől eltekintve
— hisz a megjelenés aránya
az esetek többségében hat-

van-hetven százalékos volt.
Sőt akadt példa arra is,
hogy a résztvevők minimális
száma miatt meg kellett is-
mételni a parlamentet.
(Amint tették ezt a Vizsolyi
Mezőgazdasági Termelőszö-
vetkezetben is.)

A gyakorlatnak megfelelő-
en a beszámolókat az üze-
mek, intézmények vezetői —
illetőleg azok megbízottai —
terjesztették elő. Sajnos elő-
fordult néhány munkahe-
lyen, hogy a vezetők nem bo-
csátották a KISZ-alapszerve-
zetek rendelkezésére e be-
számolót és az intézkedési
tervet. Ez megnehezítette a
fiataloknál az egységes állás-
foglalás kialakítását.

Encs vonzáskörzete mező-
gazdasági jellegű. Emiatt az
itt dolgozó fiatalok helyzete
külön figyelmet igényel. A
beszámolókból és hozzászó-
lásokból kitűnt, hogy — bár
még van tennivaló — az
utóbbi években javultak a
szociális és kulturális felté-

telek a termelőszövetkezetek-
ben. E tény igazolja: a veze-
tők ügyelnek arra, hogy a
fiatalok megtalálják számí-
tásaikat az ágazatban.

A vonzáskörzetben a fel-
mérések, értékelések után
meglehetősen vegyes kép ala-
kult ki az ifjúsági parla-
mentekről. Azokon a helye-
ken, ahol a vezetés nem
igényli a fiatalok véleményét
— azaz nem eléggé jó a
munkahelyi demokrácia —,
ott formális volt a parla-
ment. Ellentétben mondjuk
egy teljesen azonos körü-
lményű és adottságú munka-
helyen, ahol nem csupán
számítanak, hanem igénylik
és ösztönzik is az ifjúságot,
hogy javaslataikat, javító
szándékú bírálatokat el-
mondják. Az értékelés tel-
jesessége érdekében meg kell
állapítani: szerencsére ez
utóbbi munkahelyek vannak
többségben Encsen és von-
záskörzetében.

(monos)

JÉG

természetesen jégpályává
váltak az utak. Most hát
itt óvatoskodunk az újhe-
lyi úton. Személykocsit
vontat egy nagyobb jár-
mú. A személykocsi teteje
összenyomódva, nyilván fel-
borult. Az árokból most
próbálnak kivontatni egy
másikat, mögötte, előtte ke-
resztbe fordult, félig árok-
ban levő járművek. A
legtöbbszörének a hátsó része
van összetörve. Csak las-
san, nyugisan, semmi hir-
telen kormánymozdulat,
semmi meredek szög, fék
mígha nem is lenne a
világon, hirtelen gázadás,
levétel mégügyse!

Köd, pára. Itt van ez is.
Nem sűrű, nem áthatolha-
tatlan, de éppen elég ah-
hoz, hogy a közeledő ko-
csikat ne vegyük észre.
Számolunk: három, hat,
nyolc, tizenkettő, végre! A

tizenkettődik kocsinak vi-
lágítanak a lámpái. Hiva-
tások is jönnek közben,
teherkocsival, ők is sajnal-
ják a lámpát.

Egy-egy jégmentes sza-
kasz az úton. Kicsit le-
het lazítani, de csak óva-
atosan, mert nem tudható,
mikor érünk ismét a kori-
pályára. Talán ott előttünk
néhány keresztbe fordult,
álló kocsi már rajta van!
Egy kocsi indexel, előzést
jelez, erősen elhúzó mel-
lettünk. Siet. Kissé szán-
kózza tér vissza a jobb
oldalra, de állva marad,
majd eltűnik az enyhe
kődben.

Téli út. A kocsi persze
ilyenkor is megy. Csak
nyomni kell a gázt. Ezen
a napon egyébként az új-
helyi úton rövid idő alatt
14 kocsit láttunk árokban,
vagy útszélen kisebb-na-
gyobb sérülésekkel.

(priska)